

Rahvaalgatus Eesti õpetajaskonna jätkusuutlikkuse toetamiseks

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmisega soovitakse kehtestada õpetaja karjäärimudel, mis lubab maksta neljandikule üldhariduskoolide õpetajatest riiklikku alampalka (täna 886 eurot bruto). Me ei saa nõustuda: see süvendab õpetajate kriisi ja ohustab Eesti hariduse kvaliteeti.

Oleme jõudnud Eestis õpetajate jätkusuutlikkuse kriisi. See mõjutab kogu meie ühiskonda ja tulevikku – tark rahvas ei saa kujuneda ilma tugeva õpetajaskonnata.

Meie tänasese seisus, kus

- ca iga neljas õpetaja Eesti üldhariduskoolis on vanuses 60+
- meie õpetajate lahkumine ja õpetajaametist lahkumise risk on OECD riikide tipus (igal aastal lahkub 12% õpetajatest, 45% kavatseb õpetajana töötada veel kuni 5 aastat; ligi iga neljas alustav õpetaja lahkub õpetajaametist enne teist õppeaastat)
- kvalifikatsiooninõuetele mittevastavate õpetajate osakaal on tõusnud 24%ni, sh ca 70%ni alustavatest õpetajatest
- hariduspoliitilised otsused ja tänane haridusreaalsus ehk eesti õppekeelele üleminek, hariduslike erivajadustega õppijate kasv ja rändetaustaga õpilaste arengu toetamine võimendavad vajadust uute õpetajate järele ning kõigi õpetajate professionaalse arengu järele

on mõeldamatu luua olukord, kus vähendame väärtustatust, kindlustunnet ja sotsiaalseid garantiisid enam kui 4 200 õpetajal ja sealhulgas ca 70% alustavatest õpetajatest, kellela tänane Eesti haridussüsteem toimida ei saaks. Õpetaja karjäärimudeli eelnõu praegusel kujul vastuvõtmine sellise olukorra looks.

Seni on õpetaja palga alammäär (2025. aastal 1 820 eurot (bruto)) kehtinud kõigile õpetajatele. Põhimõttelise muudatusena võib eelnõu järgi maksta igale neljandale üldhariduskoolis töötavale õpetajale (sageli: karjääripöörde tegijatele, üliõpilastele), kes kvalifikatsiooninõuetele ei vasta, ka vaid riiklikku alampalka (2025. aastal 886 eurot, palga alammäära vähenemine enam kui 50%). Sellel on mitu olulist soovimatut mõju.

- See ei võimalda värvata õpetajaametisse vajalike teadmiste ja oskustega inimesi ning mõjutab negatiivselt õpetajaameti mainet.
- See ei toeta uute tulijate õpetajaametis jätkamist ning suurendab õpetajate voolavust.
- See ei innusta ega võimalda õpetajate arengut ja edasiõppimist.
- See paneb suurema surve alla kogenud õpetajad, kuna nende õpetamiskoormus ja kolleegide juhendamiskoormus kasvab ning võib sundida ka neid ennatlikult ametist lahkuma.
- See seab ohtu õpilaste õppimise ja heaolu ning Eesti hariduse kvaliteedi.

Kvalifikatsioonita õpetajatest tuleb meil teada, et vastavalt kehtivale seadusele hindab koolidirektor kõigi nende töölevõtmisel nõuetele vastamist ja kompetentsust. Kvalifikatsioonita ja kvalifikatsiooniga õpetajate vastutus õpetamisel on sama; ja meie siht peab olema toetada võimalikult paljusid kvalifikatsioonita õpetajaid vajalike teadmiste ja oskuste arendamisel ning kvalifikatsiooni omandamisel.

Kõigile õpetajatele kehtival riiklikul õpetaja töötasu alammääral on ka oluline regionaalne mõõde: see aitab hoida hariduse kvaliteeti ja õpetajaskonna jätkusuutlikkust igas Eesti piirkonnas ja koolis. Täna ühiskondlikus ja majanduslikus seisukorras on omavalitsuste ja kõigi teiste koolipidajate ning koolide rahalised raskused kasvamas. Kavandatava seadusemuudatuse juures on ohukoht, et see tugevdab survet kärpida palgakulusid ja võtta koolidesse tööle madalama palgaga kvalifikatsioonita õpetajaid. Eriti ohustab see piirkondi, mis on sotsiaalmajanduslikult niigi nõrgemas seisus, süvendades regionaalset hariduslikku ebavõrdsust ja õõnestades ühtluskooli põhimõtet.

Eelnõus välja pakutud karjäärimudel ei lisa uut väärtust, mida ei võimaldaks olemasolevad süsteemid. Paralleelstruktuuri loomine ei ole kooskõlas säästliku ressursikasutuse ja bürokraatia vähendamise põhimõtetega; nende järgimine on aga eriti oluline meie riigi tänases olukorras ja arengusuundumustes.

Õpetaja karjäärimudel peaks olema olemuslikult loogiliselt seotud nii olemasoleva õpetaja kutsesüsteemiga kui direktoritele seadusega antud autonoomia ja kohustusega kehtestada oma kooli palgakorralduse põhimõtted. Seaduseelnõu heakskiitmisega uus paralleelsüsteem kehtestataks ja tekitatakse selle väljaarendamise ning hoidmisega seotud kulu ja kohustused. Kasvab nii keskvalitsuse, omavalitsuste ja teiste koolipidajate kui koolijuhtide ja õpetajate bürokraatia ja halduskoormus. Lisaks tekitavad kattuvused kutsesüsteemi ja karjäärimudeli vahel segadust.

Riigikogu ette jõudnud õpetaja karjäärimudel ei hõlma nüüdisaegset arusaama õpetajatöö ja tööturu võimalustest ja vajadustest ning ei arvesta meie eriilmelise õpetajaskonna ja erisuguste koolidega. Mitmed õpetajaid ühendavad organisatsioonid on välja toonud, et mudel ei ole oma sisult õpetajatele atraktiivne. Samuti on lubamatu, et vaatamata mudeli nimele ("Õpetajate karjäärimudel") ei leia end selles üles mitte kõik õpetajad.

2024. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsel kokku tulnud ekspertidest ja sidusrühmade esindajatest koosnenud töörühma sisend õpetaja karjääri terviklikuma käsitluse kohta on jäänud ministeeriumi poolt arvestamata.

Eelnõu ja menetluse käigu dokumendid on leitavad [siin](#).

ETTEPANEKUD RIIGIKOGULE

1. Jätame õpetajate töötasu alammäära garantii kehtima kõigile õpetajatele. Pakume kindlustunnet õpetajatele ning kooli ja Eesti hariduse usaldusväärsust lapsevanematele ja ühiskonnale; riiklik miinimumpalk seda ei võimalda.

2. Jätame kehtestamata dubleeriva ja sisuliselt piiratud karjäärimudeli. Väärtustame ja toetame õpetajatööd sisulise lahenduse loomisega ega lepi mitteatraktiivse ja dubleerivat paralleelsüsteemi tekitava õpetaja karjäärimudeliga.

Eelnevaga koos vajame kiiremas korras analüüsi, mis takistab ja mis toetab erinevates töö- ja elukaare etappides kvalifikatsioonita õpetajaid kvalifikatsiooni omandamisel, ning selle põhjal süsteemset lahenduste loomist. Nii alustavate kui kogenud kvalifikatsioonita õpetajate toetamiseks on vaja erisuguseid paindlikke ja kvaliteetseid õpiteid, mis võimaldavad samal ajal töötamist, mentorlust jm üleriigilist süsteemset tuge.

Rahvaalgatus on kooskõlas 25. novembril Riigikogule saadetud haridusorganisatsioonide pöördumisega.